

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. junija 1893.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

III.

Osoda bratskega češkega naroda nas Slovence močno zanima, kajti češki in slovenski zastopniki so v javnih zastopih že večkrat drug drugega podpirali. Slovenski in češki narod borita se za svoje pravice, in v mnogih krajih za svoj obstanek, če tudi se njiju politični smotri popolnoma ne vjemajo. Naravno je, da se tudi posebno zanimamo za obravnave deželnega zbora češkega.

Zadnja leta se glavno politično gibanje na Češkem suče okrog češko-nemške sprave. Čehi se na vso moč upirajo uresničenju te sprave. Tudi v letošnjem deželnem zboru je vlada predložila nekaj predlog, ki so v zvezi s to spravo. Osnovati se je imelo jedno nemško in jedno češko okrožno sodišče in razdeliti nekateri okraji po narodnostih. Vladna predloga je bila ukrojena prav po nemških željah. Nemškim okrajem so se bile priklopile občine, katere imajo po večini češko prebivalstvo ali imajo slučajno nemške zastope. Z novo razdelitvijo okrajev Čehi torej že samo po sebi niso mogli biti zadovoljni, če bi tudi ne bili tega jemali v poštev, da nova razdelitev okrajev pripelje naposled do razdelitve češke kraljevine. Nemci drugzega ne nameravajo, kakor da se osnuje zaključeno nemško ozemlje, v katerega obsegu ne bode češka beseda veljala za enakopravno, ter uradnikom ne bode treba znati obeh deželnih jezikov.

Zaradi tega se ni čuditi, da je ta predloga vzbudila največje vznemirjenje mej Čehi. Vse češke stranke so skušale stvar zavleči. V odseku se je stvar zavlačevala. Od veleposestnikov se je stavil predlog, po katerem bi se vladni predlogi vzel precej njen pravi značaj. Da niso Nemci toliko priganjali, bi bila gotovo vsa stvar obležala v odseku. Tako je pa prišla v zbornici na vrsto.

Staročehi so svojo nevoljo tedaj s tem pokazali, da jih ni bilo pri dotični seji. Veleposestniki so bili trdno

sklenili glasovati proti vladni predlogi. Mladočehi so pa mislili, da vse nič ne koristi, če tudi vladna predloga pade, ker vlada mora le vprašati za mnenje deželni zbor ali dolžna pa ni se držati tega mnenja. Mislili so, da največ dosežejo, če preprečijo vsako razpravo. Napravili so tak silen hrup, da se je seja morala prenehati. Vsled tega dogodka zaključil se je deželni zbor, ne da bi bil sklepal o razdelitvi okrajev, da še celo deželnega proračuna ni rešil.

O tem, če je bil ta dogodek povsem umesten, so jako različna mnenja. Da tako postopanje ni parlamentarno, je gotovo. Večkrat bi se nikakor ne smelo rabiti, če ne deželni zbor precej zgubi na svoji veljavi. Zaradi tega lahko rečemo, da so Mladočehi napravili s svojim postopanjem pač največje veselje le onim nemnogobrojnim krogom, kateri mislijo, da bi bilo najbolje, če se parlamentarizem kar odpravi. Vlada se pa teh škandalov ni menda dosti ustrašila, kajti ministerski svet je sklenil, da se jeseni, ko se vnovič skliče deželni zbor, zopet postavi ta stvar na dnevni red; kaj se potem zgodi, ne vemo, ali vendar ne verujemo, da bi Mladočehi naposled ostali zmagovalci.

Odločitev nikakor ni v njih rokah, temveč le v rokah drugih strank. Če vlada ve, da more računati na podporo družih strank, potem bode že našla pot, da si pomaga iz zadrege. V prvi seji delegacije se je pokazalo, da vse stranke obsojajo Mladočehe zaradi njih postopanja v deželnem zboru; prezrli so jih pri volitvi v budgetni odsek in Plener je naravnost izrekel, da jih odslej hočejo prezirati v vseh formalnih vprašanjih. Če je to resnica in se stranke kaj ne premislijo, bode Mladočehom položaj jako težaven. Niti v državnem zboru, niti v češkem deželnem zboru ne morejo priti v noben odsek, ako veleposestniki res mislijo postopati po željah Plenerjevih. Mi ne verujemo, da bi sedaj že stvari bile tako daleč, vsaj konservativni listi obsojajo Plenerjevo izjavo, ali le kot netaktno, noben pa ne trdi, da bi ne bila resnična. Če še zdaj ne, pa vsekako pozneje se stranke odločijo za tako postopanje, ker tukaj gre za čast parlamentarizma.

To se nikakor ne more dovoliti, da bi v tem ali onem postavodajnem zboru nekaj poslancev vsak čas lahko preprečilo razprave.

V delegaciji so sicer Mladočehi pokazali največjo složnost, in je tudi realist Masaryk odločno obsojal preziranje zastopnikov češkega naroda. Več znamenj pa vendar kaže, da zaradi dogodkov v češkem deželnem zboru mej Mladočehi samimi ni prave jedinosti. „Narodni Listy“ so na vso moč proslavljali to odločno postopanje mladočeških zastopnikov, glasilo realistov „Čas“ je pa sicer opravičuje, kot neobhodno potrebno, ali vendar pravi, da se taki dogodki ne smejo večkrat ponavljati, ker bi škodovali parlamentarizmu. Zatorej smemo misliti, da bi realisti za svojimi radikalnimi tovariši dolgo ne hoteli hoditi po teh polzkih potih in bi tako postopanje pripeljalo do popolnega razpora. Drugim Mladočehom bi pa zapuščenim od realistov in popolnoma osamljenim od vseh strank družega ne kazalo, kakor nastopiti pasivno politiko, katera bi jih privedla do popolnega propada.

Nemcem pa s takim postopanjem Mladočehi le koristijo. Dado jim priložnost, da se ponašajo kot tisti element, ki se poteguje in dela za red v državi. Da se niso Mladočehi poslužili v deželnem zboru tega sredstva, bi se najbrž nemške želje po zaključenem nemškem ozemlju ne bile še tako hitro uresničile. Vlada bi proti volji čeških veleposestnikov ne bila razdeljevala okrajev po nemških željah. Sedaj se pa ne ve, če se bodo veleposestniki še kaj ustavljali v tej stvari. Če se vse večje stranke faktično zedinijo proti Mladočehom, potem vlada lahko dela, kar hoče. Okraje lahko razdeljuje brez dovoljenja češkega deželnega zbora izgovarjajoč se, da je zadočila zakonu, ko je vprašala deželni zbor za mnenje, naj je že dobila odgovor ali pa ne. Odločevati, če se zaradi takega postopanja morejo ministri klicati pred sodišče na odgovornost, pa ima državni zbor, kjer pa mladočeški vpliv že sedaj ni bil velik ali bode v bodoče še mnogo manjši, ako bodo hodili po poti, katero so nastopili. Državnozbornih razprav bi Mladočehi tudi ne mogli tako motiti, kakor so razprave deželnega zbora češkega. Vsaj so že poskušali protisemitje, pa se jim še nikdar ni prav posrečilo. Iz povedanega je jasno, da dogodki v češkem deželnem zboru češkemu narodu ne morejo koristiti, ker so le voda na nemški mlin. Zato jih mi, kot prijatelji češkega naroda obžalujemo, dobro vedoč, da je osoda naših severnih bratov v kaj tesni zvezi z našo osodo. Čim manjši vpliv bodo imeli češki zastopniki, tem večja bode moč levičarjev in tem brezobzirneje bodo pritiskali nas Slovence.

Pismo iz Amerike.

(Izv. dopis.)

New York 16. aprila 1893.

Huda dolga zima se je umaknila — poletju. Zadnja beseda ni kaka tiskovna ali celo naravna napaka, temveč je popolna resnica. Pred tednom so še kožuhi na new-yorških ulicah branili ljudi proti mrazu, danes pa slamniki senčijo obraze potečih se Newyorčanov.

Kakor vreme suče se tukaj v Ameriki vse naglo in kolo časa se vrti rapidno kazajoč vedno nove in čudne podobe.

Zastonj bi bilo Evropejcem pisati v stvareh, katere zanimivajo Američane — ker razmere tukaj so popolnoma drugačne. Kaj pač Slovence briga, če severo-amerikanska vlada hoče izgnati Kitajce? In vendar sem jest pred kakimi 20 leti videl v Ljubljani več Kitajcev in sicer so bili precej dolgo v belej stolici kranjski. Široko, modro obleko so nosili ti krivovertci in po hrbtu so jim visele dolge umetno pletene kite. Pač več tisoč Slovencev se je seznanilo takrat s temi pagani, zatorej sem bil prej morebiti malo prenagel, če sem rekel, da Slovencev nič ne brigajo Kitajci. Torej Kitajci morajo iti iz severo-američanskih držav, kost, koža kite — vse! Kaj se je zgodilo s Kitajci, kateri so bili — namalani v cerkvi častitih očetov Frančiškanov v Ljubljani in kateri so mučili tako grozovito katoliške misijonarje v svoji rojstni deželi, ne morem povedati. Zdi se mi, da so na prav toplem kraju.

V severo-američanskih državah biva kakih 200.000 Kitajcev. V New Yorku samem jih je okoli 20.000. Tukaj prislužijo svoje življenje s pranjem. To se more priznati tem ljudem, da perejo perilo tako čisto in lepo, da jih v tem nikdo ne more prekositi. Razumejo perilu dati nekako svetlobo, katere nikdo ne more posneti. Zaradi tega imajo dosti dela in zaslužijo lepe denarje. Prihod v Ameriko je Kitajcem že davno prepovedan — ali vedno jih pride še dosti tihotapno čez mejo severo-američ. držav. Podkupijo dotične vladne uradnike na mejah in tako se lahko razume, zakaj se tako množe. Ti „pigtaile“ (svinorepci), kakor jih Američani zaničljivo zaradi njih kit imenujejo, imajo dosti slabih navad — pri vseh njih pridnosti in varčnosti. Ena najslabših tih navad je pušenje ali kajenje opija. Opij je nekak pridelek iz makovega semena. Kdor to tvarino puši v posebno pripravljenih pipah, pade v nekako omotico ali težko spanje, v katerem se mu prijetne sanje prikazujejo. Ljudje tej navadi propadeni opešajo hitro na telesu in na duhu. Oklenilo se je te hude navade veliko Američanov posebno mladih žensk tudi iz najbogatejših in najimenoitnejših krogov. Da bi mogla država bolj nadzorovati Kitajce, se je izdala postava, da se mora vsak v severo-američ. državah bivajoči Kitajec pri svojem dotičnem županstvu vpisati in svojo fotografijo izročiti, in sicer bi se moralo to zgoditi do 6. maja t. l. Kdor tega ne stori, bode izgnan iz dežele. Kitajci se niso brigali za to postavo, ker so rekli, da je protustavna. Višje sodnije so pa odločile, da je ta ukaz ustaven in da Kitajci morajo iti. Tukaj je svet radoveden, kaj se bode zdaj zgodilo. Jaz mislim, da jih bode to v deželi držalo, kar jih je notri pustilo — zlato. Američani se razumejo na kovanje denarja prav dobro — vsak način jim je dober za to.

To se bode posebno pokazalo pri chicaški svetovni razstavi. Uže se je banka, kateri so evropejski razstavljalci zaupali svoj denar, razsula; sploh je ravno zdaj poka in stoka dosti v bančnih in borznih krogih.

Z razstavo imajo Chicažani veliko truda in muke. Gotovi krogi hočejo, da bi bila ob nedeljah zaprta. Delavci in malo premožni ljudje — in teh je največ — bi torej ne bili v stanu razstave videti. To je krivica! Vendar je bolje, da se ljudje podučno v razstavi zabavajo, kakor pa da po krčmah zapravljavjo svoj denar. Da bi razstava bila zatvorjena o nedeljah, za to so luteranski pastori, bogatini in krčmarji. Delavci v Chicagu so sklenili, da bodo rajši na nedeljo delali in v soboto praznovali, kakor pa da bi ne imeli nič od razstave. Prvi dve nedelji sta pokazali, da brez nedelje kot vstopni dan, ne more razstava obstati ali se izplačati. Zato bode zanaprej razstava skoraj gotovo o nedeljah otvorjena. Sploh malo ljudij dozdaj razstavo obiskuje. Vstopnine je 50 centov (okoli 1 gld. 10 kr.) ali če hoče človek vse videti, stoji to okoli 15 dolarjev (čez 40 gld.). Da Američani imajo